

**ТЪРГОВСКАТА ПРЕДПРИЕМЧИВОСТ НА МИНЧО ГЕНЧЕВ  
ОТ ТРЯВНА, ОТРАЗЕНА В ДОКУМЕНТАЛНИЯ МУ АРХИВ  
ОТ 30-ТЕ – 80-ТЕ ГОДИНИ НА XIX В.**

**Ирина ДИМИТРОВА**

Received: 7.10.2021

Available online: 1.12.2021

***Abstract:** During the Revival Tryavna was built up as a settlement with a well-defined craft and merchant community. The lack of fertile agricultural land determines the specific local activities based on the available natural resources. Craft production becomes a barter commodity not only for the domestic market but also abroad. Gradually, the artisan becomes merchant of his products, and accumulates a good financial capital. Craftsmen and traders also occupy an important position in communal life and dictates directions in settlement's development. One of these representatives of the craft-trade stratum in Tryavna is Mincho Genchev. He is a tailor. He also appears as a merchant and leases grain and livestock, which became evident through the detailed registrations of the commercial transactions in his "Mixed Trade Notebook" (1836–1883). The notebook is part of his archive, which is preserved at the Bulgarian Historical Archive, National Library – Sofia.*

*As a merchant he appears in the markets of Uzundzhovo, Tekirdağ and Edirne, from where he bought goods not only for his tailoring business, but also for his shop. The imported items can be divided into several categories: food, beverages and spices; tobacco; fabrics and textile products; metal products; medical products; books; jewelry, etc. His preserved archive can be used as a benchmark of the movement in commodity prices in different years. Thanks to his documented activity we can determine Mincho Genchev as one of the influential entrepreneurs – craftsmen and traders, who raised Tryavna as a proto-industrial and commercial center in the 19<sup>th</sup> century.*

**Keywords:** Mincho Genchev, Tryavna, Bulgarian National Revival period, trade, craftsmanship, trade notebooks

**JEL:** N33, N73, N83

Географските особености на Трявна в периода на Възраждането предопределят поминъка на населението. Постепенно от задоволяването на домашните

необходимости, излишъкът от произвежданата стока на тревненските занаятчии започва да се предлага на пазарите извън населеното място, а за търговското съсловие тя бързо става разпознаваема. За развитието на търговията допринася колкото отдалечеността, която спомага за успешната реализация на икономическия живот, така и близостта до главните пътища от Северна към Южна България. Упражняването на различните дейности води до социална и имуществена диференциация на тревненското общество. Георги Плетньов изказва становище, че сред населението се оформя прослойка от търговци, занаятчии, първомайстори и лихвари, от чиито среди се обособяват и ръководителите на общността (Pletnyov, 1982, p. 42). Според Богомил Даскалов Трявна има претенции за селище с добре развита търговия (Daskalov, 1938). Продукцията излиза на пазара, а градът се превръща в оживен търговски център и притегателно място за населението от околните колиби (Pletnyov, 1982, p. 42). Освен ежеседмичния пазарен ден през есента се провежда и двуседмичен панаир – традиционно място за размяна на стоки, суровини и продукция. Занаятчиията е и търговец. Петко Славейков в Цариградски вестник пише: „...тревненците ...обърнаха вниманието на търговията и на художествата и до сега с това се къркат, но бедно. Днес за днес от Трявна за навън излизват икони, темпла, изкусни вълнени памучни и свилени башлъци за коне, подвързки за турски дрехи и малко гайтан ... Ако разделим жителите на 8 дяла 1-й се препитава от чорбаджилък, 2-й – със занаят за в селото и малка търговийка, 3-й – 4-й кираджилък и дюлгерство, 5-й от Добруджа, 6,7,8-й с иконопис и казаслък“ (Slaveykov, 1854, p. 4).

Според Петър Цончев търговското съсловие възниква върху плещите на занаятчийството и постепенно занаятчийската работилница се превръща и в универсален търговски дюкян, в който се пласира не само занаятчийската продукция, но и стоки, необходими за бита (Tsonchev, 1996, pp. 386-390). Данните за развитието на търговията в Трявна се базират основно върху дейността на няколко фамилии като Даскалови, Райкови и Чушкови. Макар едва 14% от тревненци да се занимават с търговия, те успяват да реализират добра печалба и да задоволят нуждите на местния пазар (Georgieva, 2018, p. 652). Настоящия текст се спира на дейността на още една фигура в Трявна, която участва в търговския обмен на града като успешен предприемач.

### **Кой е Минчо Генчев?**

Данните са него се намират в архива му, съхранен в Български исторически архив, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – София. С него се „запознах“ посредством „смесеният“ му тефтер, чиято основна информация е свързана с търговската му дейност, сделки и цени на стоки през различни години. Освен това тефтерът дава ценни биографични и летописни бележки, свързани както със семейството, така и с политическите събития по българските земи през

70–80-те години на XIX в.<sup>1</sup>

Годината му на раждане е спорна. Според биографа му М. Генчев е роден през 1818 г., а според един нюфус дефтер на Трявна – през 1809 г. Неговият баща – Генчо се преселва в Девня във времето на кърджалийските нашествия (1787–1798 г.). Именно от тук семейството получава и прозвището Девнелиите. След като се връща в Трявна, Минчо започва да изучава шивашки занаят, а по-късно се захваща и с търговска дейност. Той е и сред влиятелните тревненски чорбаджии. В теметуат дефтера на Трявна от 1845 г. е регистриран като терзия<sup>2</sup>. Терзийството е занаят, който може да бъде упражняван при различни условия – в дюкян или не – в къщите на поръчителите; целогодишно или сезонно, съчетавайки го с друг занаят като например дюлгерството, както правят някои тревненци (Pletnyov, 1982, p. 50). Такъв е примерът, според мен, и с изследвания търговец. Основните приходи на М. Генчев през 1845 г. според теметуат дефтера идват от шивашкия занаят. Общият му годишен доход възлиза на 667.10 гроша, от които 550 е посочил, че са от терзийство; 117.10 гроша са приходите от стопанството му. Вергия плаща 28.17 гроша (в част от данъчните регистри е отбелязан във висока категория джизие и плаща 60 гроша). Притежава 4 дюнюма ливади, 1 бр. дойна крава, 5 бр. млечни овце и също толкова ялови. Има ялово теле и 1 бр. свиня<sup>3</sup>. От смесения му тефтер става ясно, че притежава някаква гостилница или кръчма, за която изрично посочва, че плаща сума между 20 и 40 гроша в периода 1841–1849 г.<sup>4</sup> Интерес предизвика у мен и фактът, че през 1841 г. той е спомоществовател на „две книги що ша ги щамбят в Цариград – 10 гроша“<sup>5</sup>. Записва си стриктно и харача, който плаща в годините от 1841 до 1861 г. Най-висока е сумата за 1848 г., която възлиза на 60 гроша. Притежава кон и воденици<sup>6</sup>. Той е сред активните тревненски чорбаджии, епитроп на църквата и на школската каса. Минчо Генчев слага своя подпис под заявлението на тревненци, че се отказват от Цариградската патриаршия след Великденската акция през 1860 г. Накратко той е терзия, търговец и изполичар на добитък. В тефтера му е записано, че притежава „дуген за всичко“. Неговите търговски странствания го отвеждат в Узунджово, Текирдаг и Одрин.

---

<sup>1</sup> Народна Библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – Български исторически архив (НБКМ – БИА), Ф. 856, а.е. 3.

<sup>2</sup> Теметуат дефтер от 1845 г., запазен в Османския архив – Истанбул: Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Istanbul, ML. VRD. TMT.d, 12753, стр. 11. Превод: доц. Герана Георгиева, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

<sup>3</sup> Пак там.

<sup>4</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 3, 4, 5.

<sup>5</sup> Пак там, л. 3.

<sup>6</sup> Пак там.

## Търговска дейност 1836–1840 г.

Най-ранни сведения за търговската му дейност са датирани на 10 септември 1836 г., когато посещава панаира в Узунджово<sup>7</sup>. Всички последвали посещения на упоменатия панаир той прави на една и съща дата в годините 1837 г. и 1840 г. На същото тържище търговска къща има и Евстати Селвели от Търново (Gramatkov, 2014, р. 76), а роднинските връзки с фамилия Селвели са записани в тефтера му<sup>8</sup>. Взаимоотношенията между двете фамилии вероятно правят по-рационални и ползотворни търговските сделки на панаирното селище. Количествата на стоките и цените на закупените от панаира в Узунджово артикули, тревненският търговец обозначава в тефтера си с букви. Узунджовският панаир, който някои автори наричат „великан на панаирите“ (Tsankova, 2004, р. 40) е място, което основно е свързано с търговията на зърнени храни и индустриални произведения. Значението му за посредничеството в търговския обмен между Османската империя и Западния свят е безспорно. Българските търговци успяват да задоволят местния пазар със занаятчийски произведения както от вътрешността на страната, така и със стоки на бита и лукса от модерния свят (Gramatkov, 2004, р. 75-85; Gramatkov, 2014, р. 48). Като човек, занимаващ се с терзийство и притежател на търговски дюкян в Трявна, Минчо Генчев закупува платове и стоки необходими за дейността му като шивач, галантерия, дрехи и предмети на лукса, както и различни книги. Закупеното количество на артикулите показва, че една част е предназначена за продажба в дюкяна му, а друга за тревненския панаир. В края на есента, същият се превръща в притегателно място, където в период от две седмици търговци от близките селища – Дряново, Габрово и съседните колиби осъществяват своя обмен на стоки (Pletnyov, 1982, р. 56). Стоките, записани в тефтера му от Узунджово за 1836 г. включват няколко категории:

**За терзийския занаят:** сукно за сукмани, върви за мъниста, карфици, конци, американ, тел за копчета, басма, ширити, гайтан, игли „ингилишки“, платно „кърджалийско“, памук, 6 лакти кутния<sup>9</sup>, напръстници.

Освен това носи и стоки по поръчка като например „сукно за кулини“.

**За дюкяна и за домакинството:** 6 гребени филдиши, 6 гребена от абанос, от дърво и от кост, 20 чифта чорапи – малки и големи, кърпи за глава – малки и големи – „станболски“ по 8 гроша с цена, без промяна от 1825–1830 г. (Tsonchev, 2021, р. 672) и „3 поша жълти“, 6 башлъци за волове, 6 фенера, половин топ хартия и шишета мастило, 6 буквара, 11 кутии огледала, обеци (над 100 чифта –

---

<sup>7</sup> Пак там, л. 78.

<sup>8</sup> Пак там, л. 45.

<sup>9</sup> Шарена лента, която се слага в долния край на сукмана.

малки и големи), 70 „пръстени тонбак“, „зурлички и бърдучета“, фесове – „прости 1 тесте“ и „1 фес за никола“ – вероятно по-различен от общата бройка или закупен по поръчка, тютюн, кафе<sup>10</sup>, 6 пили големи, 70 кофара, очила. В дюкяна му намират място и различни книги, от които със светско съдържание са половината от наличното количество<sup>11</sup>. Списъкът включва различни подправки и лекарства: „аласон“, афион, салкъм, сакъз, кимион, „каланфир“, жълта захар<sup>12</sup>.

През 1837 г. част от закупените стоки се повтарят, но се наблюдават също така нови асортименти, както и промяна в количествата<sup>13</sup>. Увеличава се суровината, необходима за шивашката му дейност – вместо 10 топа гайтан, са закупени 28; „ингилишките“ игли стават от 3 на 7 тестета, напръстниците нарастват от 6 на 10 бр. Купува 5 000 игли – малки и големи. Това ясно показва разрастване на производствената му дейност и/или развитие на търговията в неговия дюкян. Синилото, от което купува 2 оки през 1836 г., става 2 оки и половина през 1837 г. Това количество е използвано най-вероятно за собствени нужди, имайки предвид твърдението на П. Цончев, че вносът на тази стока от един габровски търговец в началото на XIX в. възлиза на 220 оки наведнъж и е предназначена за багрено на гайтан и различни платове, осигурявайки суровината за бояджиите (Tsonchev, 2021, p. 406). През въпросната година се появяват и стоки като варак – 2 тестета по 4.5 гроша, закупени вероятно по поръчка на някой тревненски зограф. Купува 100 топчета канап на обща стойност 25 гроша; 10 бр. лули по 11 гроша. Увеличават се дървените гребени – 100 бр. Купува тугкал, хартиени фенери, тюркюрт (сяра).

**Таблица 1.**  
**Стоки закупени през 1837 г. от Узунджовския панаир<sup>14</sup>**

| Стока                | Количество | Единична цена | Обща цена |
|----------------------|------------|---------------|-----------|
| Долапче за кафе      | 1 бр.      | 3,5 гр.       | 3,5 гр.   |
| Светилничета железни | 2 бр.      | 1,5 гр.       | 3 гр.     |
| Къна                 | 1 ока      | 4 гр.         | 4 гр.     |
| Чакмаци              | 12 бр.     | 4 гр.         | 48 гр.    |
| Бръснач              | 1 бр.      | 4,5 гр.       | 4,5 гр.   |

<sup>10</sup> Петър Цончев в изследването си „Из стопанското минало на Габрово“ изказва становището, че кафето е с ограничена употребата в региона на Габровско, поради липса на мюсюлманско население (Tsonchev 2021, p. 404).

<sup>11</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 90.

<sup>12</sup> Според П. Цончев се използва по-скоро като лекарствено средство, отколкото заради вкусовите си характеристики (Tsonchev, 2021, p. 404).

<sup>13</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 79.

<sup>14</sup> Пак там.

|                               |   |         |           |
|-------------------------------|---|---------|-----------|
| Кръжила                       | 15 бр.                                      | 2 гр.   | 60 гр.    |
| Фесове женски                 | 8 бр.                                       | 6,5 гр. | 52 гр.    |
| Октопод                       | 8 оки <sup>15</sup> и 100 др. <sup>16</sup> |         | 98.10 гр. |
| Калай                         | 6 оки                                       |         | 20,5 гр.  |
| Камфор                        | 228 др.                                     |         | 51,5 гр.  |
| Афион                         | 82 др.                                      |         | 49 гр.    |
| Живак                         | 11 др.                                      |         | 21,5 гр.  |
| Карамфил                      | 100 др.                                     |         | 4,5 гр.   |
| Шикалки                       | 200 др.                                     |         | 6,5 гр.   |
| Восък, червен                 | 8 пръчки                                    |         | 5 гр.     |
| Лъжици, калаени               | 12 бр.                                      | 1 гр.   | 12 гр.    |
| Фъркулици (вилици)<br>железни | 12 бр.                                      |         | 22 гр.    |
| Кожии за калпаци              | 12 бр.                                      | 12 гр.  | 144 гр.   |
| Коприна за пискюли            | 26 др.                                      |         | 19 гр.    |
| Гайтан                        | 36 топчета                                  |         | 28,32 гр. |
| Фесове                        | 1 тесте                                     |         | 20 гр.    |
| Пръстени „хубави“             | 50 бр.                                      |         |           |
| Кафе                          | 12 оки                                      | 8 гр.   |           |
| Сухо мастило                  | 5 др.                                       | 4,5 гр. | 22,5 гр.  |
| Кибрит                        | 3 кутии                                     |         | 21 гр.    |
| Лохмарлух <sup>17</sup>       | 4 шишета                                    | 1 гр.   | 4 гр.     |
| Грозде                        | 5 оки                                       | 8 гр.   | 40 гр.    |
| Пастърма                      | 4 оки                                       | 8 гр.   | 32 гр.    |
| Бадеми                        | 3 оки                                       | 4 гр.   | 12 гр.    |
| Круши                         | 5 оки                                       | 2,2 гр. | 11 гр.    |

Много от продуктите, закупени от Минчо Генчев през 1837 г. са с търговска цел, изхождайки от записаните в тефтера му количества. Заплаща 30 гр. разходи „за коня“ и 20 гр. гюмрюк.

Четири години след първото си посещение на Узунджовския панаир, Минчо Генчев отново го посещава през **1840 г.**, но този път съвместно със свои съдружници, на които дава стока на определена стойност<sup>18</sup>. Купува отново варак, но вече

<sup>15</sup> Стара мярка за тегло, равна на 1283 грама (Исчев, 1998, р. 309).

<sup>16</sup> Драм – стара мярка за тегло, равна на 3,10 грама (Исчев, 1998, р. 116).

<sup>17</sup> Локмарухо – лекарство за стомашни и други болки от спирт и етер (Исчев, 1998, р. 240).

<sup>18</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 82.

1 тесте на стойност 4 гр. (цената е с половин грош по-ниска от 1837 г.). Цената на „станболските“ кърпи е паднала с 1 грош и вече е 7 гр., вместо 8 гр. през 1836 г. Купува 12 кутии за кандила по 5 гр., 6 бр. огледала с чекмеджета по 1.28 гр. За занаятчийския си дюкян продължава да осигурява конци около 20 топа между 6.20 и 7 гр. Фесовете – вече стават 2 тестета и половина, а цената се запазва 20 гр. Лулите от 10 бр. през 1837 г. вече стават 50 бр. на стойност 8.10 гр. Намалява количеството на закупеното кафе – 8 оки, но цената остава същата – 8 гр. От панаира той купува сапун. Ако през 1837 г. той е 30 оки и със сигурност е предназначен за продажба, въпреки че габровските търговци организират снабдяването с тази стока на тревненския пазар. През 1840 г. закупеният сапун е едва 1 ока ръчен сапун по 4 гр. и 1 ока „миск“ сапун (ароматен сапун) по 8.10 гр. Последният се явява и като стока на лукса и с тези количества определено задоволява единствено домашните му нужди. За първи път в списъка се появява чер пипер – 2,5 оки за 16.10 гр. Закупува 64 др. бяла и жълта коприна за 28.30 гр. и същото количество коприна за пискюли, но вече с малко завишена цена – 22.10 гр. Появява се 1 ока син камък за 6.20 гр., 1 тесте волски юлари за 42 гр., 10 капси за колани, 400 бр. калаени „пителки“. Кожите за калпаци, които купува са със завишена цена от 18 гр., спрямо 1837 г. За 2 бр. през 1840 г., той плаща 36 гр. Плаща за кон и за кирия – 47.20 гр., а за гюмрюк 22.20 гр. Вижда се, че цените не само на стоките, но и на услугите и таксите са се повишили за три години.

През 1839 г. Минчо Генчев, заедно с ортаците си Ангел („бачо Ангел“) и хаджи Иванчо посещават пазара в Текирдаг, Източна Тракия, за където всеки един влага свой капитал. Ангел дава 4505 гроша, х. Иванчо 300 гр., а Минчо влиза в сделката с „дюгенски [пари] 4313 гр. Сумата от 9118 гр. той „понася за текирда“. От общите пари заплащат на кираджиите кирия и „капа парасъ“ (такса за вход на панаира) – 33.20 гр. От арменеца Мемик, Минчо пазарува ракия, гвоздеи, чесала, брави, хранителни стоки. Закупените стоки той продава в търговския си дюкян с печалба. Благодарение на записите които води, имаме възможност да сравним цените, по които закупува стоките и цените, по които ги продава в Трявна. Става ясно, че М. Генчев е реализирал печалба от 10.96 гр. от 7-те асортимента, които закупува като платените от него пари възлизат на 92.94 гр., а общата продажна цена достига до 103.90 гр.

Таблица 2.

## Стоки, закупени през 1839 г. от пазара в Текирдаг

| Стока            | Купува цена в грошове | Продава – цена в грошове на дюкяна |
|------------------|-----------------------|------------------------------------|
| Зехтин           | 4,25 гр.              | 5.35 гр.                           |
| Сапун            | 4,14 гр.              | 5 гр.                              |
| Маслини          | 1,08 гр.              | 2 гр.                              |
| Прежда           | 9 и 9,22 гр.          | 12 гр.                             |
| Анасон           | 2,25 гр.              | 3.55 гр.                           |
| Пръстени         | За 67 гр.             | 70 гр.                             |
| Гребени – 20 бр. | За 5 гр.              | 6 гр.                              |

От закупените на пазара стоки, в това число гвоздеи (15 000 бр.) с различна големина, 55 пирони и 27 брави, Минчо Генчев не реализира печалба. Продава ги на същата цена, на която ги купува. Що се отнася до вписаните в списъка чесала – от закупени 4 тестета по 11 гроша, той продава само 2, като останалите вероятно използва за свои нужди. За внесения зехтин плаща гюмрюк 20 гр. и илтизап<sup>19</sup> 7.20 гр. Заплаща за теглене на стоката такса „кантарджилък“ – 5.10 гр. и на хамали за пренасянето ѝ. За сапун плаща илтизап 5.20 гр., а за маслини, гвоздеи и сапун – гюмрюк 18.20 гр. Всичките му разходи за стока и за такси възлизат на 3347.35 гр. На връщане от Текирдаг, преминава през Одрин, от където също купува зехтин. Общата му сметка за неговия личен харч и за коня възлиза на 84 гроша. За 6 коли кирия плаща 1037 гроша.

От прегледаните до тук негови записки, става ясно, че от 1841 г. нататък Минчо Генчев не посещава панаири и тържища за закупуване на стока. Неговата дейност се концентрира основно в дюкяна му. За 1842 г. той реализира печалба от 3770 гр., а за 1843 г. 2818 гр.<sup>20</sup> Пристъпва и към вземане на пари в заем срещу лихва, които използва за развиване на търговията си в дюкяна. Парите успява да върне за година, като например за взети 1000 гроша връща 1120 гр., тоест плаща лихва в размер на 12%. Заемите, които взема са различни – от частни лица, от касата на чехларския еснаф, а подобно и на други тревненски чорбаджии и търговци и от школската каса (Dimitrova, 2021, p. 191). Всички тях изплаща след

<sup>19</sup> Общинска такса за продажба на добитък.

<sup>20</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 8.



година с „файда“ (лихва). В тефтера му се срещат сметки, свързани със закупуване на стоки „захире“<sup>21</sup> и други масрафи за в къщи“. Купува жито „казанлъшко“, „от оряховица“, „видинско“. Цената е по-висока, сравнение с житото, което „няма произход“, а също така и ако е закупено с „кирия“. За пръв път през 1853 г. в тефтера се споменават 5 оки блажно масло по 7,15 оката.

Вижда се, че Минчо Генчев е работлив, спестовен и делови човек. Вписва до най-малката подробност всичко, което купува и прави стриктни изчисления за вложени пари и печалба. Неговото семейство не е лишено от нищо, от което има нужда. Всяка година закупува дрехи, обувки, предмети за бита, дърва за огрев, материали за шивашкият си дюкян, в който работи по поръчка. Наред със смесената търговия в дюкяна си, продължава да упражнява и шивашкия занаят.

Находчивостта и предприемчивостта на тревненския занаятчия и търговец го отвежда и на друго поприще. Той се занимава с изполичарство във времето, в което преустановява пътуванията си до различни панаири и тържища. Започва да дава зърно на изполица на хора от близките до Трявна селища – Добревци, Стайновци, Стояновци, Скорци и др. Условието по сделката са стриктно описани в тефтера. Например срещу 3 крини жито той получава 2 крини печалба върху основното количество. Половината от даденото количество, Минчо Генчев си връща като печалба<sup>22</sup>. Освен жито предприемчивият тревневец отдава на изполица и животни. Ясно са регламентирани правилата по договорката. Той се съгласява да даде женско животно на изполица за определен период от време, като след това ще си получи животното заедно с част с половината от потомството – „отвъдените“ малки. Ако се случи нещастие с животните, то изполичарят има право да продаде кожата им и да си вземе парите<sup>23</sup>.

Минчо Генчев се обвързва с хора, занимаващи се с отглеждане на добитък. В тефтера му за 1841 г. и 1842 г. са вписани имената на Иванчо от Керените, Георги Коюв от Рашовите, Колю Иванов от Стайновци, от които той купува добитък – крави, овце, шилета. Трябва да се отбележи, че това не са обикновени селяни, а по-скоро заможни скотовъдци, тъй като в данъчните документи тези хора са регистрирани във висока данъчна категория и плащат на хазната между 60 и 80 гроша данък. Също 60 гроша заплаща и самия Минчо Генчев, според нюфус дефтер от 1848 г.<sup>24</sup> Това говори за имотното състояние на хората, ангажирани не само с отглеждането, но и с покупко-продажбата на добитък и за една добре обособена прослойка от животновъди и търговци на добитък в Тревненско.

---

<sup>21</sup> Захире (тур.) – зърнени храни.

<sup>22</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 3, л. 76.

<sup>23</sup> Пак там, л. 86.

<sup>24</sup> Специализиран музей за резбарско и зографско изкуство (СМРЗИ) – Трявна, Оист. № 525.

Между 1853 и 1862 г. Минчо Генчев се занимава и със земеделие. От овощните си градини и бахчи той реализира печалба от продажба на ябълки и сливи. За 1855 г. печалбата му от 75 оки ябълки възлиза на 36 гроша, за 1856 от 134 оки ябълки взема 26.30 гр., а през 1862 г. печалбата му от сливи възлиза на 12 гроша<sup>25</sup>.

Края на 50<sup>-те</sup> год. – нач. на 60<sup>-те</sup> г. на XIX в. се явяват преломен момент в живота на Минчо Генчев. Започват финансови трудности за тревненския търговец. Той неведнъж споменава в тефтера си, че е бил измамен от местните чорбаджии. Разказва в подробности един случай, когато са присвоили дадените им от него пари за заплащане на данък. Парите му са откраднати, а данъкът остава неплатен. През 1863 г. търговецът фалира, а имуществото му е разпродадено на търг<sup>26</sup>. Записките в тефтера му през 70<sup>-те</sup> години са оскъдни и са свързани с шивашката му дейност и бележки от личен характер. Минчо се вижда принуден да замине за Търново. През 1879 г. „държал дюген (хан)“, за който плаща 60 гроша за три месеца. Върху гърба на бланката собственоръчно е записал за три месеца по 20 гроша – от 1 октомври до 31 декември<sup>27</sup>. За съжаление Минчо Генчев не успява да превъзмогне финансовата загуба, както и загубата на своето имущество в Трявна и окончателно фалира. В Български исторически архив, съхраняван в Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се съхраняват негови сметки за платени суми, в това число и за данък сгради, данък за „хан“ и за „даскал“. Умира в бедност през 1883 г. след като е записал, че е платил всичките си задължения към хазната.

Минчо Генчев е един от предприемчивите тревненски търговци. Неговата дейност, запазена в документалния му архив, го разкрива като една многоплатова фигура от обществения и стопански живот на Трявна през XIX в. Той е сред влиятелните личности, които слагат подписа си под важните решения на общината и справедливите искания на тревненци, свързани с църковната независимост на българите. Епитроп на школската и църковната каса, той се ползва с уважението и доверието на тревненци. Изключително стриктен в делата си и прецизен в сметките си свързани с дейността му като занаятчия и търговец. Минчо Генчев успешно се проявява не само като добър терзия, но и като изключително прозорлив търговец. Реализира свои търговски контакти и осъществява сделки в едни от най-големите пазари на империята – Узунджово, Текирдаг, Одрин. От тези пазари закупува стока не само необходима за неговия занаятчийски дюкян, но и стока на лукса и предмети за бита, които пласира на тревненския пазар. Успява да улови всяка възможност, която би му донесла печалба. Изполичар на зърно и на животни – една интересна идея, от която се възползва, за да натрупа капитал.

---

<sup>25</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е.3, л. 32.

<sup>26</sup> Пак там, л. 10.

<sup>27</sup> НБКМ – БИА, Ф. 856, а.е. 1, л. 1.

Фактът, че има много търговски партньори в продължение на над 30 години от различни селища, говори за доверието и авторитета, с които е изградил името си. Находчив и предприемчив, Минчо Генчев дава своя принос за развитието на търговията в Трявна.

#### REFERENCES:

- Bogdanov, I 1977, *Tryavna during the Revival Period*, Sofia: Izdatelstvo na Otechestvenia front. [Богданов, И 1977, *Трявна през Възраждането*, София: Издателство на Отечествения фронт, 1977].
- Dimitrova, I 2021, School Kondika of Tryavna 1835-1864, Proceedings of the Museum – Tryavna, vol. 6, pp. 181-195. [Димитрова, И 2021, Кондика на училището в Трявна 1835-1864, Известия на СМРЗИ – Трявна, Т. 6, с. 181-195].
- Georgieva, G 2018, ‘Tryavna in the middle of the 19th century’, in: *Research in honor of the 60th anniversary of Prof. Ivan Tyutyundzhiev*, Veliko Turnovo: Faber, pp. 652-660. [Георгиева, Г. 2018, „Трявна в средата на XIX в.“, в: *Изследвания в чест на 60-годишнината на проф. дин Иван Тютюнджиев*, Велико Търново: Фабер, с. 652-660].
- Gramatikov, G 2003, ‘More Data about the Uzundzhovo Fair’, in: *Fairs and markets in the Bulgarian lands*, Veliko Turnovo: Faber, pp. 75-85. [Граматииков, Г 2003, „Други данни за Узунджовския панаир“, в: *Панаири, пазари, тържища в българските земи*, Велико Търново: Фабер, с. 75-85].
- Gramatikov, G 2014, *The Uzundzhovo Fair*, Sofia: Academic Publishing House “Prof. Marin Drinov“. [Граматииков, Г 2014, *Узунджовският панаир*, София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“].
- Ilchev St (ed.) 1998, *Dictionary of rare, obsolete and dialect words in our literature from the 19<sup>th</sup> and 20<sup>th</sup> centuries*, Sofia: EMAS. [Илчев Ст (ред.) 1998, *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX в.*, София: ЕМАС].
- Manolova, N 1995, ‘The Revival merchant – examples of his economic and social behavior’, *Minalo*, vol. 3, pp. 42-48. [Манолова, Н 1995, „Възрожденският търговец – примери за стопанското му и обществено поведение“, *Минало*, 1995, бр. 3, с. 42-48].
- Mincheva, T 2003, ‘To the question of the markets, fairs and trade relations of the people of Turnovo during the Revival Period’, in: *Fairs and markets in the Bulgarian lands*, Veliko Turnovo: Faber, pp. 169-177. [Минчева, Т 2003, „Към въпроса за пазарите, панаирите и търговските връзки на търновци през Възраждането“, в: *Панаири, пазари, тържища в българските земи*, Велико Търново: Фабер, с. 169-177].
- Pletnyov, G 1982, ‘Socio-economic development of Tryavna in the 18<sup>th</sup> – 19<sup>th</sup> centuries’, in: *Tryavna*, Sofia: Izdatelstvo na Otechestvenia front, pp. 42-59. [Плетньов, Г

1982, „Обществено-икономическо развитие на Трявна през XVIII – XIX в.“, в: *Трявна*, София: Издателство на Отечествения фронт, с. 42-59].

Slaveykov, P R 1854, Description of the village of Tryavna, *Tsarigradski vestnik*, pp. 4-5).

Славейков, П Р 1854, Описание на село Трявна, *Цариградски вестник*, 1854, pp. 4-5.

Tonev, V 2003, ‘The Great Fairs in Northeastern Bulgaria and Dobrudzha after the Crimean War (1853–1856)’, in: *Fairs and markets in the Bulgarian lands*, Veliko Turnovo: Faber, pp. 86-98. [Тонев, В 2003, „Големите панаири в Североизточна България и Добруджа след Кримската война (1853–1856)“, в: *Панаири, пазари, тържища в българските земи*, Велико Търново: Фабер, с. 86-98].

Tsankova, T 2003, ‘Foreign travelogues about the Balkans as sources for fairs and markets in the Bulgarian lands’, in: *Fairs and markets in the Bulgarian lands*, Veliko Turnovo: Faber, pp. 38-43. [Цанкова, Т 2003, „Чуждите пътеписи за Балканите като извори за панаирите и пазарите в българските земи“, в: *Панаири, пазари, тържища в българските земи*, Велико Търново: Фабер, с. 38-43].

Tsonchev, P 2021, *From the economic past of Gabrovo*, Sofia: GUTA-N. [Цончев, П 2021, *Из стопанското минало на Габрово*, София: ГУТА-Н, 2021].

Yaneva, S 2004, ‘Economic life and social structure of the Bulgarians during the Revival Period. Trade’, in: *History of the Bulgarians. Late Middle Ages and Revival Period*, Sofia: Znanie, pp. 465-483. [Янева, С 2004, „Стопански живот и социална структура на българите през Възраждането. Търговия“, в: *История на българите. Късно средновековие и Възраждане*, София: Знание, с. 465-483].

Yaneva, S 2005, ‘Commercial practices during the Revival Period – the trade notebook of h. Hristo Rachkov, an attempt for microanalysis’, *Istoriчески преглед*, no. 3-4, pp. 30-63. [Янева, С 2005, „Стопански практики през Възраждането – търговският тефтер на х. Христо Рачков, опит за микроанализ“, *Исторически преглед*, бр. 3-4, с. 30-63].

Correspondence address:

**Irina Dimitrova** – PhD

City Museums – Tryavna

7, Kapitan Dyado Nikola Sq.

5350 Tryavna

Phone number: 0897 933020

E-mail: irina\_3@abv.bg